

A Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság eddigi munkájáról és 2011. évi munkatervjavaslatáról

(Megjelent a História 2011/1-2. számában)

A Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság alakuló ülése

2011. január 6-án tartotta alakuló ülését az MTA Történettudományi Intézetében a Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság Magyar Tagozata Glatz Ferenc elnökletével. A résztvevők részletesen megvitatták a bizottság 2011. évi munkaprogramját, meghatározták az egyes munkacsoportok feladatait. A *bizottság fő feladatának* tekinti a délvidéki áldozatok felderítését célzó széles körű levéltári kutatások koordinálását, a II. világháború eseményeivel foglalkozó nemzetközi konferenciák megrendezését, valamint tanulmánykötetek és forráskiadványok előkészítését.

Kutatói fórum Szabadkán

Február 12-én – a magyar–szerb akadémiai bizottság munkaterve szerint – Szabadkán a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar adott otthont a Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság magyar tagozata által rendezett első kutatói fórumnak. Az ülésen – amelyre szerb kutatók és a szerb bizottság tagjai is meghívást kaptak – áttekintették a szerbiai forrásörző helyek kutatási feltételeit és a kutatási feladatokat. A bizottsági ülés egyben a magyarországi és a vajdasági kutatók fóruma is volt.

A bevezető előadást Glatz Ferenc tartotta, „A munka megkezdődik” címmel. Ezt követően Gecsényi Lajos, a levéltári kutatások munkacsoportjának vezetője beszélt a kutatások feltételeiről, tervezéséről. Majd Fodor István, a zentai levéltár igazgatója „Forrásfeltárás a regionális levéltárakban. Segédletek és kutatási módszerek” címmel számolt be a vajdasági levéltári feltárásokról, végül Mezei Zsuzsanna, a Vajdasági Levéltár főlevéltárosa „Forrásfeltárás a tartományi és szövetségi levéltárakban. Segédletek és kutatási módszerek” címmel adott elő. A rendezvényt estig tartó vita követte. (A fórum legközelebbi ülését március 24-én tartja Budapesten. Téma: helytörténeti kutatások és oral history.)

A Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság 2011. évi munkatervjavaslata (január 6.)

A Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság Magyar Tagozata elkészítette munkatervjavaslatát, és megküldte azt a szerb félnek. Várjuk a visszaigazolást. A javaslat alapelveit december 15-én fogadta el a két akadémia bizottságának vezetősége. A két bizottság egyeztetett saját akadémiájuk és államuk politikai vezetőivel. A magyar javaslatot a véglegesítés előtt megismerhették a vajdasági magyar politikai és tudományos közélet vezető személyiségei. A vegyes bizottság magyar tagozata megkezdte programja végrehajtását, a közös fellépésekre várjuk a szerb fél észrevételeit és válaszát.

1. Országos tudományos és közéleti konferenciák

Alapelv: „a szerb–magyar konfliktusok részben az évszázados együttélés feszültségeinek, részben a világháborús nemzetközi politika és a kiépülő politikai uralmi rendszerek terméke. A szerb–magyar konfliktus egyike a térség etnikai (szerb, horvát, német, zsidó, szlovén stb.) konfliktusainak. Az 1944–1945. évi vérengzéssorozat része volt a jugoszláv kommunista hatalom kiépítésének, amely sújtotta a

térség minden – így szerb – népességét is.”

A 2011. évben két nemzetközi konferenciát rendezünk. A nemzetközi konferenciákra az érintett szerb és magyar történészeken túlmenően meghívjuk a háborúban részt vevő „szövetséges” államok történészeit is: német, osztrák, orosz, horvát, szlovén, olasz, angol kollégákat.

a) „Magyarok és szövetségeseik politikai és hadicéljai a második világháborúban – különös tekintettel a magyar területrevíziókra és a háború elvesztésének következményeire (1941–1947).” Budapest.

b) „Jugoszlávia a II. világháborúban, különös tekintettel Jugoszlávia szétesésének és a kommunista jugoszláv hatalom megteremtésének következményeire (1941–1947)”. Belgrád.

2. Emlékművek

Alapelv: *„a holtakat el kell temetni, az áldozatoknak erkölcsi elégtételt kell szolgáltatni.”*

a) A szerb és a magyar bizottság vezetőinek találkozásán született meg a javaslat: a szerb és a magyar állam a Vajdaságban állítson közösen emlékművet a jugoszláv kommunista uralom magyar áldozatainak emlékére.

b) A bizottság javaslatot készít az Újvidéken és a Vajdaságban létrehozandó további helyi emlékhelyekre.

3. Kiállítás

Alapelv: *„minden kínálkozó fórumon hangsúlyozni kívánjuk a szerb és a magyar nemzet történelmi egymásra utaltságát a jelenben, jövőben.”*

A bizottság javasolja a Magyar Nemzeti Múzeumban kiállítás megnyitását „Magyarország és az Európai Unió délkelet-európai kiterjesztése. Képek Magyarország és a balkáni államok történetéből” címmel.

4. Publikációk

Alapelv: *„a délkelet-európai térség 20. századi történelme a multikulturális együttélés különös kulturális értékeinek és tragikus összecsapásainak tárháza. A II. világháború történelmét, nyugat-, kelet-, észak-európai hadszíntereit, pusztításait, népirításait a történettudomány alaposan ismeri, míg a délkelet-európai térség ekkori történelme kevésbé feltárt. A magyar–szerb vegyes bizottság eredményei a nemzetközi történettudomány érdeklődésére tarthatnak számot.”*

a) *Szerbek, magyarok a II. világháborúban* címmel 30 íves tanulmánykötet és kronológia szerkesztése. Megjelenik: 2011. november–2012. március; szerbül, magyarul, illetve angolul.

b) *A szerb–magyar együttélés dokumentumai, 1920–1947* témakörben elektronikus forráskiadvány-sorozat indítása.

5. A második világháború szerb–magyar konfliktusainak kutatása

Alapelv: *„a délkelet-európai térség történelme iránt az érdeklődés a következő évtizedben előreláthatóan megélné. A magyar–szerb vegyes bizottság feladatának tartja, hogy az eddigi kutatásokat áttekintse és elnyerje mind a magyar, mind a szerb állam támogatását a kutatási feltételek javításához. Célja az európai szintű kutatási szabályok, megalapozott bilaterális kutatói ösztöndíjrendszer kialakítása. A kutatás jelenlegi szakaszában a bizottság kiemelt figyelmet fordít a térségben megélnéült helytörténeti mozgalom összefogására, interjúk készítésére a még élő szemtanúkkal.”*

a) Szakkonferenciák, szerb, magyar kutatók fórumai

Február 12., Szabadka: „Kutatási program.” „A szerbiai és magyarországi forrásörző helyek (levéltárak, múzeumok) kutatási feltételeinek áttekintése.”

Március 24., Budapest: „Számvetés.” Az eddigi kutatási eredmények katasztere, a levéltári, helytörténeti kutatások az oral history programok terén.

Április 14. (az időpont még változhat), Belgrád: „Államközi együttműködés a kutatási feltételek biztosítása érdekében. Kutatási jogszabályok felülvizsgálata.” „Javaslat az

akadémiák közötti kutatási és ösztöndíjprogramok bővítésére.”

November 17., Szeged: „A kutatást segítő levéltári segédletek elkészítésének programja.”

b) Helyi konferenciák, megemlékezések támogatása. (A bizottság pályázat útján támogatja a helytörténeti kutatásokat Szerbiában.)

c) Oral history – visszaemlékezések készítése – csoport létrehozása. (A február 12-i szabadkai kutatói fórumon.)

6. „Szerbek és magyarok a második világháborúban.” A Magyar–Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság hivatalos honlapja.

7. A magyar bizottság intézményes háttérét az MTA Történettudományi Intézete képezi. A programért az intézet két igazgatóhelyettese, Fodor Pál és Pók Attila, valamint az intézet osztályvezetői, Molnár Antal és Hornyák Árpád felelnek. Az MTA Történettudományi Intézete, mint programgazda, az MTA elnökének jóváhagyásával pályázik a program megvalósításához szükséges anyagi eszközökre. Felelős: Fodor Pál, Pók Attila, Hornyák Árpád.

8. A program szervezésére öt albizottságot hoztunk létre:

A bizottság a felállított albizottságok magyar szervezőit nevezte meg, várva a szerb fél személyekre és a programra vonatkozó javaslatait.

a) Levéltári kutatások. (Magyar részről vezetője: Gecsényi Lajos alelnök, a Magyar Országos Levéltár ny. főigazgatója, Mezei Zsuzsanna főlevéltáros [Vajdasági Tartományi Levéltár, Újvidék], Fodor István levéltár-igazgató [Történelmi Levéltár, Zenta]).

b) Tudományos publikációk. (Magyar részről vezetője: A. Sajti Enikő, egyetemi tanár [Szeged], Sokcsevits Dénes egyetemi docens [Pécs], Molnár Antal osztályvezető [MTA TTI], Hornyák Árpád egyetemi adjunktus, osztályvezető [Pécs– Budapest], Bíró László tud. főmunkatárs [MTA TTI]).

c) Emlékhelyállítás. (Magyar részről vezetője: Orosz István akadémikus, a Magyar Történelmi Társulat elnöke, Kiss Gy. Csaba akadémiai doktor, egyetemi docens, Vukovics Koszta igazgató [Szerb Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény, Könyvtár és Levéltár], Matuska Márton [Délvidéki Mártírium 1944–45 Alapítvány]).

d) Oral history és visszaemlékezések. (Magyar részről vezetője: Ress Imre tud. főmunkatárs [MTA TTI], Forró Lajos egyetemi oktató [Szeged], Matuska Márton).

e) Szerb–magyar honlap. (Magyar részről vezetője: Hornyák Árpád, a bizottság titkára, szerb részről S. Marković, a szerb bizottság titkára).

9. A bizottság elnöke továbbította az illetékeseknek a bizottsági munka háttérintézményének, az MTA Történettudományi Intézetnek évi költségvetési tervét az ülésen elfogadott publikációs, konferenciaszervezési, kutatási aktivitásokra.

Budapest, 2011. január 6.

Glatz Ferenc